

Ruská federace považuje náš institut za vojenský cíl

Rozhovor s ředitelem Ukrajinského institutu národní paměti Oleksandrem Alfjorovem

Historik Oleksandr Alfjorov (nar. 1983) byl jmenován ředitelem Ukrajinského institutu národní paměti (UINP) v červnu 2025. Předtím sloužil jako důstojník v ukrajinské armádě, pracoval jako novinář a také jako tiskový mluvčí poslance Andrije Bileckého, pozdějšího zakladatele praporu Azov. Navštívil jsem ho s Petrem Blažkem v UINP v Kyjevě při příležitosti otevření výstavy *Živé pochodně v sovětském bloku*¹ 20. října 2025. O den později zmařila Bezpečnostní služba Ukrajiny (SBU) žhářský útok na jejich budovu, který byl v režii ruské Federální bezpečnostní služby (FSB).

Deník Ukrajinská pravda zveřejnil informaci, že 21. října 2025 Bezpečnostní služba Ukrajiny nedaleko od budovy Ukrajinského institutu národní paměti zadržela mladíka, který se na ni chystal zaútočit a měl již k tomu připravený pětilitrový kanystr s benzínem.² O co šlo? Podle zprávy se SBU a policie dostaly na stopu ruského agenta, kterého najala přímo FSB. Ten nejprve splnil úkol ve Vinnyci, kde zapálil vojenské

auto, a poté dostal rozkaz zapálit budovu Ukrajinského institutu národní paměti. A právě při plnění tohoto úkolu byl zadržen. To potvrzuje, že Ruská federace považuje náš institut za vojenský cíl.

Byl to první takový případ?

V minulosti došlo k tomu, že někdo například rozbil okna našeho institutu nebo se pokusil zapálit vstupní dveře. Tyto činy však páchali proruští občané Ukrajiny, kteří nesouhlasili

s politikou dekomunizace, jež začala v roce 2016. Dříve se ovšem jednalo pouze o extrémní formy protestu, ale nyní máme co do činění s útoky organizovanými agenty FSB.

S jakými dalšími problémy se Ukrajinský institut národní paměti čtvrtý rok ruské agrese proti vaší zemi potýká?

Dvanáct našich zaměstnanců z celkového počtu sedmdesáti lidí slouží v Ozbrojených silách Ukrajiny (ZSU). To nás po personální stránce oslabuje. Ale díky vládě a prezidentovi nyní vstupuje v platnost zákon, který přesouvá UINP ze správy ministerstva kultury pod Úřad vlády, přímo pod premiéra. Naše postavení se tím posílí a budeme mít více autonomie.

Na která témata a období ukrajinské historie se váš institut nejvíce zaměřuje?

Nezabýváme se již jen 20. stoletím, ale i obdobími předchozími. Například jsme se připojili ke zpracování a vydání takzvaných kozáckých

 Od září roku 2022 je Oleksandr Alfjorov důstojníkem 3. samostatné útočné brigády, kde se až do svého jmenování ředitelem UINP zabýval výcvikem a psychologickou přípravou vojáků. Označení „Baron Alfjorov“ na uniformě důstojníka Ozbrojených sil Ukrajiny odkazuje na jeho šlechtický původ. (foto: archiv Oleksandra Alfjorova)

1 Venkovní výstava podle knihy Petra Blažka *Живі смолоскипи в радянському блоці. Політично вмотивовані самоспалення в 1966–1989 роках* (Živé pochodně v sovětském bloku. Případy politicky motivovaného sebeupálení v letech 1966–1989), kterou společně připravily UINP, ÚSTR a nakladatelství Duch i litera, byla otevřena na Kontraktovém náměstí v Kyjevě 20. 10. 2025.

2 Viz pravda.com.ua/news/2025/10/24/8004241/ (citováno k 11. 11. 2025).

Oleksandr Alfjorov ve své kanceláři v Ukrajinském institutu národní paměti v Kyjevě, jehož ředitelem byl jmenován v červnu 2025 (foto: archiv Oleksandra Alfjorova)

přísahových rejstříků – jedná se vlastně o seznamy ukrajinských kozáků z roku 1819. Také jsme se nedávno stali spolupředatelé konference v Ivano-Frankivsku věnované našemu králi Danylovi Haličskému³ – to je dokonce 13. století.

Proč to děláme? Rusko v rámci propagandistického boje dlouhodobě zpochybňuje ukrajinskou státnost a útočí na naše moderní dějiny. Mám na mysli propagandistické výmysly jako že „Ukrajinu stvořil Lenin“. UINP i ostatní akademické instituce na to pochopitelně reagují. Ovšem když Rusové dezinterpretují předchozí období, například kozácký stát nebo Kyjevskou Rus, naše historické instituce tomu nevěnují dostatečnou pozornost, protože se příliš soustředí na vlastní badatelské aktivity. Nově jsme proto převzali roli toho, kdo bude schopen pokrýt velké časové období a adekvátně odpovídat na všechny výzvy propagandistické

války. A ochrana ukrajinské národní historické paměti je nyní opravdu důležitým úkolem a neodvítí se jen od událostí kolem druhé světové války, komunismu nebo holodomoru.

Které konkrétní kroky v UINP v nejbližší době plánujete?

Jak jsem již řekl, je to rozšiřování časového rozpětí našeho bádání, dále zintenzivnění popularizační práce a rozšíření našich aktivit také mimo území Ukrajiny. Osm až devět milionů Ukrajinců žije v současné době v emigraci. Musíme pracovat i s Ukrajinci, kteří žijí v Česku, Polsku, Francii, Británii a v dalších zemích, aby se stali řečneme reprezentanty naší historické paměti a kultury. Navíc musíme institut více otevřít veřejnosti. Již nyní zapojujeme do spolupráce dobrovolníky – zejména do projektů týkajících se druhé světové války a ukrajinsko-ruské války za nezávislost. Do UINP jsem

přišel z armády a neplánuji zde zůstat moc dlouho. Mým hlavním úkolem je zlepšit jeho postavení a zefektivnit jeho práci.

Vzděláním jste historik. Vaše disertační práce z roku 2012 nese název *Úloha kozáckého náčelnického rodu Holubových v dějinách Ukrajiny 16. až 18. století*. Co pro vás znamená téma udržování kozácké tradice?

Mé tehdejší badání se týkalo staré ukrajinské rodiny Holubových, která po celou dobu své existence – ať už to bylo za Litevského velkoknížectví, polské Rzeczpospolity, Hetmanátu, anebo Moskevského carství, tedy čtyř států, které se vystřídaly na našem území – patřila ke kozáckému stavu. A na příkladu jedné rodiny jsem prošel třemi staletími, abych ukázal, že jsme tady my Ukrajinci byli přítomni. Popsal jsem, jak se tato konkrétní rodina podílela na ukrajinských dějinách od 16. století v podstatě až do začátku 20. století. Takže jak může někdo tvrdit, že Ukrajinu stvořil Lenin? Pro mě to byla velmi zajímavá práce, protože jsem bádával ve dvanácti archívech na Ukrajině a v Evropě. Také bylo velmi důležité popsat, jak fungovala ukrajinská šlechta a elita, protože Rusové se nám vždy snažili elitu vzít, upřít nám ji. A národ bez elity neexistuje.

Koneckonců máte k tomuto tématu osobně blízko. Sám pocházíte z ukrajinské šlechtické rodiny. Jaký je její příběh? Jak si vaše rodina zachovala ukrajinskou identitu a ubránila se rusifikaci?

Moje rodina je s rodem Holubových spřízněna. Posledních tři sta let žijeme na Slobodské Ukrajině

³ Danylo Romanovyč Haličský (1201, Halyč – 1264, Chełm/Cholm) byl haličským, volynským a dočasně i kyjevským knížetem. Roku 1253 byl korunován jako jediný z rurikovských vládců ruským králem.

(Slobožanščyně) v okolí města Sumy. Jeden z našich předků se jmenoval Marko Olifyrovyč Holub a v ruských úředních dokumentech ze sedmdesátých a osmdesátých let 17. století nebyl uveden jako Marko Olifyrovyč, nýbrž jako Marko Alfjorov, protože v té době Rusové stejně jako vy používali jen dvě jména, dvojí formu identifikace, zatímco Ukrajinci ji měli trojí. A přestože jsem k historii naší rodiny dohledal archivní materiály a oficiální dokumenty jen v ruštině, vím, že moji předci mezi sebou mluvili ukrajinsky. Zmiňují to ve vzpomínkách. Šlo o významné osobnosti místního kulturního života a samosprávy. Například bratr mého prapradědečka spoluzaložil sbírku Charkovského muzea umění, když daroval Charkovské univerzitě přes tři tisíce obrazů. Můj pradědeček se účastnil ukrajinského ozbrojeného odporu a v roce 1943 po evakuaci byl zabit někde v Ufě. Můj dědeček vyprávěl, že se v naší rodině mluvilo ukrajinsky a že naši předkové rusifikaci po generace odolávali.

Jak pokročili ukrajinští historici s reflexí bolestivých a problematických kapitol moderních ukrajinských dějin, jako je třeba vraždění civilistů, především etnických Poláků, na Volyni ukrajinskými nacionalisty z UPA v letech 1943 a 1944?

Volyňské téma je v naší zemi v současnosti jedním z nejpalčivějších, protože se přesunulo z roviny národní paměti a historie do roviny politické. A jako historik chci zdůraznit, že volyňské téma už bohužel není tématem, kterým se zabývají převážně vědci. Politici zveřejňují jakási čísla, činí prohlášení a závěry, a pro nás

Budova Ukrajinského institutu národní paměti v Kyjevě (foto: Stanislav Škoda)

historiky je pak velmi obtížné mluvit o nějakém relevantním objektivním výzkumu. Kromě tohoto palčivého tématu ukrajinsko-polských vztahů zaznamenáváme útoky ze strany maďarské vlády, ačkoli jsme na Ukrajině například nikdy neotevřeli téma brutální perzekuce Ukrajinců ze strany Maďarů za druhé světové války. Další výzvy souvisejí s vnitřními procesy, jako je dekolonizace a desovětizace – přejmenovávání veřejných prostranství a proměny míst paměti. Těchto žhavých témat je spousta. Jsme zemí, která je ve válce, a zároveň obnovuje svou historickou paměť. Například výstava *Živé pochodně v sovětském bloku*, kterou jsme společně otevřeli na Kontraktovém náměstí, k tomu nepochybně přispěla. Na Ukrajině jen málokdo ví o lidech, kteří se upálili na protest proti sovětské totalitě a rusifikaci naší země. Ve školních učebnicích informace o Oleksovi Hirnykovi⁴

a Vasylu Makuchovi⁵ buď chybí úplně, nebo bývají zmíněni jen jako součást celoevropského trendu v boji proti totalitním režimům. Proto nás otevření této výstavy nesmírně potěšilo, můžeme takto ukázat, jak silně přiběhy to byly.

Pracoval jste v Ústavu ukrajinských dějin Národní akademie věd, ale zároveň v rozhlasu. Jak se vám daří spojit vědeckou práci s popularizační činností?

Také mám blog s půl milionem odběratelů. Práce v médiích mi umožnila být nadále akademickým historikem, ale zároveň pochopit, čemu lidé rozumějí a čemu ne. Musíme se naučit promlouvat k publiku jinak. Proto byla pro mě práce v rozhlasu a televizi velmi přínosná a naučil jsem se mluvit srozumitelně, nepoužívat příliš vědeckou terminologii a uvádět příklady, které jsou pro laiky srozumitelné.

⁴ Oleksa Mykolajovyč Hirnyk (28. 3. 1912, Bohorodčany – 21. 1. 1978, Kaniv) byl ukrajinský aktivista a disident, který se upálil na protest proti utlačování ukrajinského jazyka, kultury a historie ze strany SSSR.

⁵ Vasyl Omeljanovyč Makuch (14. 11. 1927, Kariv, Lvovská oblast – 5. 11. 1968, Kyjev) byl ukrajinský občan, jenž se sebeupálil v centru Kyjeva na protest proti pokračující rusifikaci Ukrajiny.

Venkovní výstavu *Živé pochodně v sovětském bloku* představili na Kontraktovém náměstí v Kyjevě veřejnosti historici Radomyr Mokryk, Petr Blažek (ÚSTR), Vitalij Baka (UINP) a Oleksandr Alfjorov (UINP) dne 20. října 2025 (foto: Stanislav Škoda)

V letech 2014 až 2018 jste pracoval jako tiskový mluvčí poslance Nejvyšší rady Andrije Bileckého.⁶ Jaké máte na tu dobu vzpomínky?
Byla to intenzivní práce, například na zákoně o veteránech souvisejícím s reformou armády, a spousta akcí, včetně pouličních, které se týkaly vojenského sektoru.

Bileckyj byl jedním ze zakladatelů praporu Azov. Vy jste se také stal členem Azovu. Jak k tomu došlo?
Do Azovu jsem vstoupil v roce 2014, Bileckého jsem znal už předtím. V roce 2015 jsem z Azovu odešel a v roce 2019 jsem získal hodnost armádního důstojníka, protože jsem mezitím studoval na Univerzitě národní obrany Ukrajiny.

**Co jste dělal, když jste se v roce 2022 dozvěděl, že začala plná rus-
ská invaze?**

Že Rusové jednou zaútočí, jsem tušil celý život. Ještě ve škole v deváté třídě jsem se zapojil do pouličních protestů proti proruské politice tehdejší ukrajinské vlády. Ve stejné době mě jako devátáka poprvé zbila policie. V desáté a jedenácté třídě jsme s kamarády trénovali boj zblízka. V roce 2004 jsem se zúčastnil oranžové revoluce a bylo mi jasné, že Rusko jednou zaútočí. Otázka zněla kdy. Pro mnoho Ukrajinců je začátkem války rok 2022. Ale není tomu tak, válka skutečně začala už v roce 2014. Předtím probíhala válka hybridní, ekonomická a nepřetržitá kulturní válka, a k tomu pochopitelně i válka politická.

Nečekal jsem, že Rusové zaútočí v plném rozsahu zrovna 24. února 2022. Pamatuji se, že když začali bombardovat Kyjev, probudil jsem se a moje žena se mě zeptala: „Co budete dělat?“ Řekl jsem jí: „Je pět ráno,

jdeme ještě spát, máme čas.“ Další den jsem se přidal k oddílům veteránů a pak jsme vytvořili jednotku s názvem Azov-Kyjev. Někteří z nás, ti, co to stihli, odjeli do Mariupolu. My ostatní jsme v Kyjevě organizovali TRO (terytorialna oborona – teritoriální obrana, domobrana). Následovaly boje o Kyjev, pak o Záporoží, Bachmut, Avdijivku, Izjum. Už v roce 2022 byla vytvořena 3. samostatná útočná brigáda, která se z poloviny skládala z veteránů a zbytek byli mobilizovaní branci. Mým úkolem v této brigádě byl výcvik vojáků. Ten byl rozmanitý. Pochopitelně zahrnoval zacházení se zbraní, ale i zdravotnické dovednosti, a také ideovou složku. Člověk, který neví, za co bojuje, nikdy nebude svou vlast bránit dobře.

Pokud byste jako historik měl srovnat Putinovo Rusko se Sovětským svazem, jaké jsou hlavní rozdíly?

Sovětský svaz byl pokračováním Ruského impéria a měl větší potenciál a více příležitostí než dnešní Putino-vo Rusko. Vždyť v roce 1991 přestala existovat Varšavská smlouva a od Ruska se odtrhlo třináct republik. Dnes vidíme, že se Rusku podařilo opět ovládnout část Gruzie, část Moldavska, Bělorusko a částečně, i když nepochybně jen dočasně, okupovat Ukrajinu.

Jaká je vaše osobní předpověď vývoje situace na Ukrajině a v Evropě?

Moje prognóza je velmi jednoduchá. Dnes se ve světě zformovaly dvě silné armády. Ukrajinská armáda bojuje na straně demokracie a humanistických hodnot, ruská armáda bojuje na straně totalitních systémů.

⁶ Andrij Jevhenijovyč Bileckyj (nar. 1979) je ukrajinský politik a voják. Byl prvním velitelem dobrovolnického praporu Azov, který založil v roce 2014. V letech 2014 až 2019 byl Bileckyj poslancem ukrajinského parlamentu. V současné době je důstojníkem ukrajinských pozemních sil a velí 3. armádnímu sboru.

Pokud Ukrajina prohraje, pak další na řadě budou pobaltské země, pozemní koridor do Kaliningradské oblasti, tichá ekonomická okupace Maďarska a Slovenska a vytvoření nového mocenského bloku asijských zemí, kde Rusko bude hrát roli destabilizátora, a bude pokračovat v destabilizaci Afriky, Asie a Jižní Ameriky. Proto je zde otázka pro celou Evropu: jakého výsledku chceme dnes dosáhnout?

Jakých chyb se Západ dopustil a stále dopouští v souvislosti s ruskou agresí proti Ukrajině?

Typická chyba číslo jedna: Západ nechápe, že nepatříme k Rusku. Jsme stát, jehož jádro se zformovalo podobně jako u ostatních evropských zemí již ve středověku. Stejně jako to, že habsburský císař byl zároveň českým králem, neznamená, že Česko je rakouskou nebo německou zemí, Ukrajina není a nikdy nebyla Ruskem. Samotný název Ukrajina se začal šířejší užívat v 19. století, ale existoval již od 11. století.

Evropa, Západ musí pochopit, že Ukrajina je evropským státem, který byl v novověku rozdělen mezi dvě říše – rakouskou a ruskou. Ale nejsme součástí ruských dějin. Náš jazyk není ruština. Západ si musí uvědomit i to, že na konci první světové války evropské vítězné mocnosti tak moc spěchaly s ukončením konfliktu, že zapomněly na existenci Ukrajiny. A to byla chyba. Západ musí pochopit, že za Polskem se nenachází Rusko, ale Ukrajina, která je partnerem evropských států od 10. století. Existovali jsme v průběhu staletí a velmi zvláštním způsobem na nás najednou na Západě zapomněli. Nebo možná nezapomněli, ale udělali z nás nárazník mezi Evropou a Asií.

Oleksandr Alfjorov ukazuje na zadní trakt budovy UINP, kde sověti popravovali ve dvacátých letech 20. století ukrajinské zajatce (foto: Petr Blažek)

Oleksandr Alfjorov (nar. 1983)

Ukrajinský historik, rozhlasový moderátor a ředitel Ukrajinského institutu národní paměti. Zároveň je důstojníkem Ozbrojených sil Ukrajiny v hodnosti majora. Pochází z ukrajinské šlechtické rodiny a jeho otec Anatolij Alfjorov byl významným biologem a spolupracovníkem ukrajinského kardiochirurga Mykoly Amosova. Od roku 2010 pracoval Oleksandr Alfjorov jako badatel v Ústavu ukrajinských dějin Národní akademie věd. V letech 2014–2018 byl tiskovým mluvčím pravicového poslance Andrije Bileckého a od zimy 2014 do června 2015 byl vedoucím tiskové služby praporu Azov. Od roku 2019 moderoval televizní pořad UA: Kultura. Dne 27. června 2025 jmenovala Rada ministrů Ukrajiny Oleksandra Alfjorova ředitelem Ukrajinského institutu národní paměti.

Jaký je nejlepší scénář, který by mohl ukončit agresí?

Aby nemusely bojovat proti Rusku ještě mé děti, válka musí skončit co nejdřív. Může skončit i tak, jak to v dějinách bývá. Z historie víme, že všechny říše se nakonec rozpadnou. Když se rozpadlo Ruské impérium, vznikl Sovětský svaz. Když se rozpadl Sovětský svaz, vznikla Ruská federace. Vítězství Ukrajiny by pravděpodobně mohlo vyústit v rozpad Ruské federace. Aby se Evropa mohla

těšit ze stability a míru, bude nutné odstranit z jejích dějin poslední impérium, poslední totalitní systém, který v Evropě zůstal. Jinak se mnohým z nás stane to, co se po smrti stalo vynikajícímu filozofovi Immanuelu Kantovi, a sice že prožil celý život v Königsbergu, Královci, ale jeho dům se už desítky let nachází v ruském Kaliningradu.

Stanislav Škoda
z ukrajinštiny přeložila Anna Chlebina